

עדנה גורני

עורכת מדור שירת הסביבה

ציטוט מומלץ

גורני ע. 2020. דיוק הכיוון / יהודית כפרי. אקולוגיה וסביבה 11(3).

השם עגור הוא אונומטופיאה, והוא מתבסס על קולות הגרגור. השם המדעי בלטינית הוא Grus, מילה שפירושה "לקרוא בקול צרוד" | ציור: זאב לבינגר

דיוק הכיוון / יהודית כפרי

29 באוקטובר, 2020

גיליון סתיו 2020 / כרך 11(3)

[שירת הסביבה](#)

מתנים באפר-כהה

על אפר-בהיר

של שמי ראשית החקף,

נשובים ברוח

מגרגרים;

מצירים לי

דרום מדק מאין קמוהו.

דרום של עגורים.

מתוך: איש אישה ציפור. 1993. תל אביב: ירון גולן.

בין המילים

מתוים בֶּאֶפֶר-כֶּהָ / על אֶפֶר-בְּהִיר / שֶׁל שְׁמֵי רֶאשִׁית הַחֶרֶף | צילום: זאב לבינגר

השיר עוסק בהתבוננות ובהאזנה. הדוברת בשיר שומעת קולות ומתבוננת בקווים המותווים בשמיים, ציור באפור כהה על רקע השמיים המאפירים. הקוראים והקוראות בשיר מתבוננים ומאזינים יחד איתה. רק בסוף השיר נחשפת זהותו של הצייר המגרגר – עגורים בנדידה דרומה בעונת הסתיו. בשיר אפשר למצוא לא רק את דיוק הכיוון, אלא גם את דיוק התצפית. העגורים אכן עפים במבנה, ולכן הם מתווים קווים בשמיים, והם אכן משמיעים קולות בזמן תעופה וגם על הקרקע, ביום ובלילה. שם המין הוא אונומטופיאה, והוא מתבסס על קולות הגרגור – השם המדעי בלטינית הוא Grus, מילה שפירושה "לקרוא בקול צרוד", ובעברית עגור (אם תגידו עגור כמה פעמים ברצף מהיר תתחילו לגרגר כמוהם). הקו שמתווים העגורים בשמיים מורה לא רק על הכיוון, דרום, אלא הוא גם אות לזמן – סתיו או ראשית החורף. המשוררת מתארת את העגורים כְּשׁוֹבִים בְּרוּחַ, עפים ברוח הנושבת. המצלול של המילה מזכיר לנו שהעגורים עוזבים ושבים כל שנה. כמו כן, עגורים דוגרים בארץ לא נושבת, כלומר במקומות שאינם מיושבים, כמו ביצות ושטחי יער מוצפים. במילים אחרות, הפיכת הארץ לנושבת, כלומר מיושבת, מאיימת על המשך קיומם.

הקשר בין נדידת ציפורים וחילופי העונות ידוע כבר אלפי שנים, אך יש לו צדדים מורכבים יותר. בתקופות קדומות נתפסו הציפורים כמגשרות בין עולם האלים לעולם בני אדם. למילה היוונית ornis שמשמעותה המודרנית ציפור, הייתה משמעות נוספת של אות או סימן. חכמים (augurs ביוונית) צפו בציפורים, ועל סמך התצפיות פירשו את כוונת האלים וצפו את העתיד. אפשר לגחך, אבל אפשר גם לראות בכך סימן לחוכמה עמוקה של חיבור ושיתוף בין בני אדם לחיות ובין המוח ללב. העגורים מתווים אותות בשמים. אם נחכים ונרגיש, נוכל לפענח את האותות הללו ולראות בהם הרבה מעבר לזמן ולכיוון. נדע לחדד גם את הכוונה – לנקוט פעולה ולשנות את אורחות חיינו, כדי שעגורים ימשיכו להתוות לנו את הזמן ואת הכיוון – וכן, גם את הכיוון שלנו. התוויה זו, על כל משמעויותיה, היא – לפי המשוררת – הכיוון המדויק מאין כמוהו, לה ולנו.

בתקופות קדומות נתפסו הציפורים כמגשרות בין עולם האלים לעולם בני אדם | צילום: זאב לבינגר